

BMS001005666
SZ813
Grijze Literatuur

B5b
241.6

EVALUATIES, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN ROND HET PROJECT

"DE MENS EN ZIJN VRIJE TIJD"

EN HET BELEID VAN HET EDUCATIEVE WERK VAN DE MUSEA, LIJNBAANCENTRUM,
SCHOOL ADVIES DIENST EN STICHTING MUSISCHE VORMING ROTTERDAM.

Stichting Muische Vorming,
Afdeling Ontwikkelingswerk.
April 1979.
Nr.144

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel.: 243736/243787/243738/243739

VOORWOORD.

Voor u liggen de evaluaties, conclusies en aanbevelingen van het project "De Mens en zijn Vrije Tijd".

Ik hoop dat dit rapport een bijdrage gaat leveren aan de verdere stimulering en uitbouw van museale vormingsprogramma's in de kunstensector van Rotterdam.

Via dit project hebben we veel geleerd over de fouten die gemaakt zijn en kunnen we beter aangeven hoe het onderwijsveld en de kunstensector op dit gebied kunnen samenwerken.

Een speciaal woord van dank gaat uit naar Mevr.Drs.Els Hoyng die de ervaringen en waarderingen van de onderwijskrachten ten aanzien van het project heeft onderzocht en verwerkt.

Ik verwacht dat de conclusies en aanbevelingen, die ook goedgekeurd zijn door de directies van de Dienst Gemeentelijke Musea, voor zichzelf spreken en dat ze mogen leiden tot uitbreiding en verbetering van museale vormingsprojecten en programma's.

H.M.Mali, Directeur

STICHTING MUSISCHE VORMING ROTTERDAM

INHOUDSOPGAVE.

1. Inleiding
2. Evaluatie van het project
  - 2.1 Leerkrachten van de betrokken L.O.-scholen.
  - 2.2 Dienst Gemeentelijke Musea.
  - 2.3 Lijnbaancentrum
  - 2.4 Stichting Musicische Vorming Rotterdam
  - 2.5 School Advies Dienst
  - 2.6 Werkgroep die het leermiddel vervaardigd heeft
3. Conclusies en aanbevelingen
  - 3.1 Algemeen
  - 3.2 Concreet
4. Bijlage (noten)

1. INLEIDING.

Het project "De Mens en zijn Vrije Tijd" (verder gewoon "het project" te noemen) is tot stand gekomen in een veld van culturele ontwikkelingen binnen en buiten de kunstensector. De beleidsimpulsen, die geleid hebben tot de doelstellingen, inrichting en uitvoering van het project zijn vele geweest. De belangrijkste zijn - ze worden geciteerd uit de beleidsnota "Educatieve functie van de Rotterdamse musea", Burgemeester en Wethouders van Rotterdam, 11 juni 1976 -:

1.1. Een nieuwe politieke beleidsopvatting over de educatieve functie van de musea. Hier worden doelstellingen genoemd als:

... de educatieve doelstelling weegt bij mij, zoals in het vervolg zal blijken, het zwaarst ...

... bovenstaande begrippen (o.a. studie, educatie en genoegten) dienen politiek te worden ingevuld ...

... als de musea zich willen richten op een ruimer en ander samengesteld publiek, zullen alle medewerkers van die taak doordrongen moeten zijn ...

... moet ertoe leiden dat de musea meer publieksgericht gaan functioneren en dat een tweerichtingsverkeer wordt gecreëerd tussen het museum en de verschillende publieksoorten ...

... er zijn in de museale collecties uitgebreide mogelijkheden om een tegenwicht te verschaffen tegen het uiterst verbale systeem van onderwijzen in Nederland ...

1.2. De bestuurlijke wens om meer samenhang en overleg te krijgen tussen kunstinstellingen (musea, SMVR), onderwijsinstellingen (School Advies Dienst) en nieuwe publieken. Als doelstellingen werden o.a. genoemd:

... dat die afstemming van het (potentiële) aanbod op de (onuitgesproken) vraag belemmerd wordt door twee gebreken:

- 1) in de museumorganisatie zelf hebben de educatieve medewerkers te weinig gewicht (mede omdat ze vaak onvoldoende voor een museumbeleidsfunctie gekwalificeerd zijn) en
- 2) daarbuiten is de vraag niet of nauwelijks georganiseerd, zijn er geen overlegstructuren ...

... wij hebben als aangevers tot en afnemers van programma's voorshands gekozen voor het lager onderwijs, omdat de musea daar al veel contacten mee hebben en omdat het duidelijk georganiseerd is ...

1.3. De principiële keuze om deze veranderingsdoelstellingen onder 1.1. en 1.2. gestalte te geven in een concreet project:

- ... en voorshands alleen te proberen klein en concreet te beginnen ...
- ... een proefproject opgezet, dat als eerste doel heeft overleg te creëren tussen vertegenwoordigers van het onderwijs en de musea, opdat concrete en gerichte vragen van het onderwijs vertaald kunnen worden in museale programma's ...
- ... het is uitdrukkelijk mijn bedoeling dit kleine concrete begin te beschouwen als oefenmateriaal dat moet leiden tot verdere beleidsuitspraken over de educatieve doelstellingen van de musea en hoe ze die ook voor anderszins georganiseerde en ongeorganiseerde publieken willen bereiken, welke interne organisatie daarvoor nodig is en welke overlegstructuren geschapen moeten worden ...
- ... nog afgezien van dit alles, valt er op korte termijn heel wat te leren ...

1.4. De grote motivatie vanuit de inspectie van het lager onderwijs en de SMVR om dit proefproject ook snel en krachtig thematisch in te vullen (als thema werd "De Mens en zijn Vrije Tijd" gekozen) en o.a. in de richting van een leermiddel uit te bouwen.

1.5. De noodzaak om op snelle termijn een projectplan gereed te hebben, waarin de belangen, middelen en deskundigheden van de educatieve diensten van de musea, het Lijnbaancentrum, de School Advies Dienst, leerkrachten uit scholen en de SMVR in een werkzaam projectverband samengebracht werden.

2. EVALUATIE VAN HET PROJECT.

Uit het voorgaande moge blijken dat het om een ingewikkeld project ging, waarin verschillende deelbelangen samenkwamen en waarin de tijdsdruk groot was. Daarnaast dienden er, al werkend, een aantal praktische vraagstukken te worden opgelost en moest er sterk geïmproviseerd worden. Bij de aanvang van het project is rekening gehouden met het inrichten en organiseren van de evaluatie van het project. Tijdens het werkproces bleek, dat ook de betrokken organisaties van het project evaluatieve arbeid hadden verricht. (a) +)

Als we alles op een rijtje zetten bestaan er nu de volgende evaluaties uit de volgende groeperingen: (b)

- 1) Leerkrachten van betrokken L.O.-scholen
- 2) Dienst Gemeentelijke Musea
- 3) Lijnbaancentrum
- 4) Stichting Musicische Vorming Rotterdam
- 5) School Advies Dienst
- 6) Werkgroep die het leermiddel vervaardigd heeft.

In deze volgorde vindt de lezer de uitkomsten van de evaluaties.

2.1. Leerkrachten van de betrokken L.O.-scholen.

Het project richtte zich op 11 lagere scholen en hieruit weer de zesde klassen. Gedurende het project hebben ook enkele vijfde klassen meegedaan. De samenvatting doorloopt de belangrijkste aandachtspunten van het onderzoek bij de leerkrachten. Als gesproken wordt van 'wij' dan wordt daarmee de mening van de onderzoekster Mevrouw Drs.E.Hoyng weergegeven.

2.1.1. Tijdsbesteding.

De in het project geïnvesteerde tijd is zeer verschillend. Deze varieert wat betreft de periode: van een maand tot een heel jaar. Wat betreft de frequentie: van iedere dag tot eenmaal in de week. En wat betreft de tijdsduur: per keer van een half uur tot een hele middag. De tijd, die aan een museum is besteed, is per school ook zeer verschillend. Wanneer je hier een gemiddelde in probeert te vinden, kom je uit op: per museum een periode van circa twee maanden met een frequentie van eenmaal per week van anderhalf uur per keer.

Er is niet gevraagd naar voorkeuren voor wat betreft de tijdsbesteding. De onderwijzers hebben zelf kunnen kiezen voor de voor hen meest geschikte tijdsbesteding en investering. Daarvan hebben ze ook gebruik gemaakt. De voorkeur blijkt dan uit de individuele keuzen, die gemaakt zijn. De ruimte die het project bood voor deze verschillende voorkeuren blijkt dus een goed uitgangspunt te zijn.

+ De noten (a), (b) enz verwijzen naar paragraaf 4.BIJLAGE (NOTEN).

2.1.2. Keuze van de musea.

In slechts één geval zijn alle musea behandeld. Gebrek aan tijd is de voornaamste factor, waardoor musea niet aan de orde zijn gekomen. We kunnen concluderen dat het leermiddel te omvangrijk was om het binnen één leerjaar in het lesprogramma in te passen.

2.1.3. Voorwaarden.

Wanneer expliciet gevraagd wordt of er in het rooster voldoende tijd is voor het project, komt het tijdsgebrek, zoals we hebben geconstateerd bij het museumbezoek, minder naar voren. Voor de vraag of er voldoende tijd beschikbaar was voor het project, lijkt het aantal bezochte musea per klas echter een betere maatstaf. Er is geen gebrek geweest aan documentatiemateriaal of andere voorzieningen. Andere belemmerende factoren komen niet eenduidig naar voren.

2.1.4. De vormgeving.

De leerkrachten oordelen positief over de verschillende aspecten van de vormgeving, zoals aantrekkelijkheid, hanteerbaarheid en overzichtelijkheid. We kunnen concluderen dat de vormgeving van het leermiddel als geslaagd beschouwd mag worden.

2.1.5. De handleiding.

Onderwijzers waren niet geheel tevreden over de handleiding. Het verdient aanbeveling om de handleiding uit te breiden. Enerzijds met een duidelijke beschrijving van de doelstelling van het leermiddel, anderzijds met meer achtergrondinformatie over de verschillende onderwerpen, die aan de orde komen.

2.1.6. Werkwijze.

We kunnen constateren dat het leermiddel de mogelijkheid bood om er zowel klassikaal, als niet-klassikaal mee te werken. De inleiding is veelal klassikaal gedaan. Bij de niet-klassikale werkwijzen kozen de kinderen zelf aan welke opdrachten ze wilden werken en vormden op die manier groepjes. De werkwijze in de verschillende klassen blijkt niet sterk uiteen te lopen.

2.1.7. De rol van de leerkracht.

In de meeste gevallen konden de kinderen in redelijke tot voldoende mate zelfstandig met het leermiddel werken. De leerkracht kon echter in zijn ondersteunende, verduidelijkende en stimulerende rol zeker niet gemist worden. De leerkrachten zijn van mening dat hun rol in het project niet anders gekarakteriseerd kan worden dan in andere lessen het geval is. Een conclusie kan zijn dat het leermiddel niet wordt ervaren als een aanzet tot vernieuwing van onderwijsmethodiek. Het leermiddel sluit aan bij het huidige in ontwikkeling zijnde oriënterend onderwijs in de onderzoekscholen. (c)

2.1.8. Het leermiddel en de kinderen.

Uiteindelijk moet het leermiddel de kinderen in staat stellen iets te leren. Een voorwaarde hiertoe is dat het leermiddel in ieder geval aansluit bij het taalniveau en de belangstellingssfeer van de zesde klassers.

Samenvattend kunnen we over de gebruikte taal in het leermiddel concluderen dat dit voor de doorsnee van de zesde klassen te hoog was. Dit betreft zowel woordgebruik als zinsbouw. De aangedragen thema's en deelthema's sloten in grote lijnen aan bij de belangstellingssfeer van de kinderen, alhoewel dit per kind natuurlijk toch altijd verschilt. De onderwerpen die bij Boymans - van Beuningen aan de orde komen maken op die conclusie, naar het oordeel van een aantal onderwijzers een negatieve uitzondering. Door het zelf kunnen kiezen voor opdrachten en door de mogelijkheid om opdrachten meer of minder uit te diepen, kunnen we constateren dat de kinderen de ruimte kregen om naar eigen aanleg bezig te zijn.

2.1.9. Opdrachten en werkvormen.

Uit de gesprekken met de leerkrachten kunnen we opmaken dat de samenstellers van het leermiddel er in geslaagd zijn een 'gevarieerd menu' te maken. Er is voldoende afwisseling tussen vrije en gebonden opdrachten en tussen werkvormen, die de kinderen soms individueel aanspreken en dan weer juist stimuleren tot samenwerking.

Een tweede conclusie is dat voor veel onderwijzers een rode draad of een opbouw door de serie opdrachten heen ontbroken heeft. Duidelijkheid hierover in de handleiding zal het project ten goede komen. De werkvormen die in het leermiddel gehanteerd worden, komen overeen met de dagelijkse manier van les geven.

Het blijkt dat de leerlingen in alle gevallen gebruik gemaakt hebben van documentatiemateriaal, zoals expliciet in de bedoeling lag bij de ontwerpers van het leermiddel.

In drie gevallen heeft het tweede museumbezoek klassikaal plaats gevonden. Voor het overige is er nauwelijks sprake geweest van bezoek op eigen initiatief van de kinderen met vriendjes of met ouders.

Tot slot:

Uit de gesprekken met de leerkrachten blijkt over het geheel een positieve waardering voor het project. Eén gemeenschappelijk punt in de verdere suggesties is een beperking van het aantal musea binnen één project.

2.2 Dienst Gemeentelijke Musea.

2.2.1.

Hoewel het thema "De Mens en zijn Vrije Tijd" op zich bruikbaar was, is onduidelijk gebleven met welk doel het gekozen is. De betrokken leerkrachten interpreteerden het vanuit hun eigen visie. Bij de educatieve diensten rees in de loop van het project de vraag of het wel mogelijk is om alle musea te verenigen onder de paraplu van één pro-

ject. Het gekozen gemeenschappelijke thema werd nu zo vaag dat elk museum (en elke leerkracht) er zijn eigen kant mee op kon.

2.2.2.

Door het wegvallen van de SAD en PI verviel een belangrijke basis voor het project. Immers, één der doelstellingen van het project was het opzetten van een samenwerkingsverband tussen musea, Lijnbaan-centrum, SAD, PI en SMVR.

2.2.3.

Er heeft geen overleg plaats gevonden met educatieve diensten over eindredactie van het leermiddel. De kwaliteit van het leermiddel was enerzijds te kostbaar, anderzijds te kleurloos en fototechnisch minimaal. Mede hierdoor zijn storende fouten in het taalgebruik ontstaan.

2.2.4.

De grote hoeveelheid tijd, die door de musea aan het project besteed is staat in onvoldoende verhouding tot de uitkomst. Bovendien is er te weinig verband gelegd tussen soortgelijke activiteiten binnen de musea en dit project. De voorbereiding op school was onvoldoende, zodat de musea moesten overstappen op een ander programma. Dit andere programma was dan juist de aanleiding tot de positieve waarderingen en niet het eigenlijke project "De Mens en zijn Vrije Tijd".

2.2.5.

Nu is nog niet duidelijk wat de voor- en nadelen zijn van dit leermiddel t.o.v. de gebruikelijke museumlessen.

2.2.6.

Het leermiddel heeft er niet toe geleid dat de leerkracht zelfstandig met zijn klas in het museum er mee ging werken. In deze zin verving het leermiddel dan ook niet de geleverde begeleiding van de educatieve medewerker.

2.3. Lijnbaancentrum.

2.3.1.

Er is te veel en in te grote groepen vergaderd.

2.3.2.

De steun van de betrokken leerkracht (bij de vervaardiging van het leermiddel) viel geleidelijk aan weg.

2.3.3.

Vormgeving was saai, de foto's slecht.

2.3.4.

De meeste (bezoekende) klassen waren niet goed voorbereid. Het bezoek aan de tentoonstelling viel niet op het in de loop van het project bedoelde moment.

2.3.5.

Wegens tijdgebrek konden de video-opnamen op het Lijnbaancentrum niet getoond worden op school.

2.4. De Stichting Muische Vorming.

2.4.1.

De opdracht was (te) ruim, zodat het moeilijk was om een geschikte "ingang" te vinden voor het project.

2.4.2.

Er was sprake van een onduidelijke start en onvoldoende begroting van de noodzakelijke middelen en deskundigheden om het project voor alle betrokkenen goed duidelijk te krijgen.

2.4.3.

Door het wat eigen bruuske optreden ("klompenpolitiek") van de SMVR meende men dat bij de musea gevoelens van irritatie en bedreiging ontstonden. Achteraf gezien werd dit als negatief beschouwd.

2.4.4.

Met de betrokken musea is goed en prettig samengewerkt, soms was er te weinig tijd of een te grote tijdsdruk om de bijdragen van de musea goed in te schakelen. Met name bij Museum Boymans - van Beuningen.

2.5 School Advies Dienst.

De bijdrage van de SAD is vroegtijdig weggefallen. Er zijn geen documenten bekend die ons kunnen vertellen wat hun visie is op feiten of oorzaken die geleid hebben tot uitval. Wel is het zo dat:

2.5.1.

De educatieve diensten en het Lijnbaancentrum het jammer vonden dat de SAD zijn onderwijskundige bijdrage niet heeft kunnen leveren.

2.5.2.

De SMVR deze uitval herleidt tot een competentiezaak tussen SMVR en SAD (toentertijd). Wel heeft de SAD bij monde van Ernst Schouten in de laatste oude werkgroepvergadering een aantal belangrijke suggesties gedaan, die in het vervolg in dit type projecten dienen te worden opgenomen.

2.6. De werkgroep die het leermiddel vervaardigd heeft.

De werkgroep heeft zich uitvoerig gebogen over het verrichte onderzoek (zie punt 2.2.). De volgende thema's speelden:

2.6.1.

Waarnemingen en waarderingen van betrokken medewerkers van de educatieve dienst waren soms anders dan die van de betrokken leerkrachten.

2.6.2.

De leerkrachten zijn in de rapportage anoniem gebleven, daardoor konden sommige werkgroepleden hun ervaringen niet vergelijken.

2.6.3.

Er was de vraag naar de (werkelijke) "effecten" van het leermiddel. Deze zijn in dit onderzoek naar voren gekomen middels de ervaringen en waarderingen van de leerkrachten met het werken van het leermiddel en bezoeken aan de musea en het Lijnbaancentrum.

2.6.4.

Bij de educatieve diensten leefden twee bezwaren tegen het rapport over de ervaringen en waarderingen van de leerkrachten (paragraaf 2.1.).

Ten eerste was het jammer dat de ervaringen van de leerkrachten die aan het project meededen niet konden worden vergeleken met ervaringen van leerkrachten die aan andere projecten of museumlessen deelnamen. Ten tweede werden bij een aantal onderzoeksuitkomsten vraagtekens gezet omdat ze strijdig waren met de waarnemingen van de medewerkers der educatieve diensten (b.v. of het leermiddel de leerkracht of educatieve medewerker kon vervangen in het museum, zie punt 2.2.6.).

3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.

3.1. Algemeen.

Op basis van de beleidsnota "Educatieve functie van de Rotterdamse musea" en de uitkomsten van de evaluatie van het project "De Mens en zijn Vrije Tijd", kan gesteld worden dat musea, Lijnbaancentrum en SMVR in staat zijn om concrete projecten in te richten, waarbij bestaand museaal bezit (musea) of speciaal daartoe te verwerven culturele goederen (Lijnbaancentrum) dienstbaar gemaakt worden aan vormings- en leerdoelstellingen van het lager onderwijs.

Deze algemene conclusie zou kunnen overkomen alsof het educatieve werk van de musea pas zou zijn gestart met het project "De Mens en zijn Vrije Tijd". Elk van de vier musea en het Lijnbaancentrum hebben een educatieve afdeling die in beweging is en op verschillende gebieden belangrijk educatief werk verricht.

De volgende kritische kanttekeningen moeten nu geplaatst worden:

- a. Met het project is geen nieuwe doelgroep aangeboord. Hoogstens is het bestaande contact tussen onderwijs en kunstensector verder geïntensiveerd. Aangezien de nota van 1976 in essentie spreekt van wenselijke nieuwe verhoudingen tussen musea en nieuwe publieken, moet hier nader over gesproken worden.
  - b. De SAD en het PI zijn in dit project al werkende uitgevallen. Een van de doelstellingen van de nota van 1976 was het bevorderen van een goede en doelmatige samenwerkingsstructuur tussen musea, SMVR en de combinatie SAD-PI. Dit is niet bereikt. Merkwaardigerwijze is er langs andere kanalen en processen een goede samenwerkingsovereenkomst tussen SMVR en SAD-PI tot stand aan het komen, die goede garanties geeft met betrekking tot deze geformuleerde beleidsdoelstelling.
  - c. Juist door het samenwerken van veel instellingen rond een thema kan men ontdekken waar welke vooroordelen bestaan. Een daarvan is dat de educatieve functie van de musea gelijkgesteld wordt met de educatieve dienst. Dit is onjuist. De educatieve functie van musea steunt op een drietal centrale deskundigheden (professies) te weten: wetenschappelijke staf (determineren, rangschikken, becommentariëren) educatieve medewerkers (vertalen, overdragen m.b.t. specifieke doelgroepen) en museumontwerper of presentator (esthetisch of anderszins aanvaardbaar opstellen zowel voor individuele of groepsbezoeken).
- Deze drie deskundigheden dienen in onderlinge samenhang te functioneren. Pas dan is de voorwaarde aanwezig om de educatieve functie werkelijk en doelmatig gestalte te geven.
- d. De voorgaande (algemene) opmerkingen hebben consequenties voor de beleidsvorming en werkprogramma's van musea, Lijnbaancentrum en SMVR in de periode 1978 - 1982.

en redelijke benadering van deze algemene kanttekeningen zou zijn om ze mede tot onderwerp te maken van de inmiddels ingestelde werkgroep Dienst Gemeentelijke Musea en SMVR. Binnen een half jaar zou de werkgroep al deze zaken inclusief de belangrijkste beleidsdocumenten (Educatieve functie van de Rotterdamse musea, nota deel I en II van de DGM en de nog te verschijnen inhoudelijke visies op het educatieve werk van DGM en SMVR) programmatisch te bespreken en met concrete voorstellen te komen aan de commissie Kunstzaken.

Bij deze constructie zou een vertegenwoordiger van de afdeling tentoonstellingen van de Rotterdamse Kunst Stichting volledig dienen te participeren. Mogelijke meningsverschillen hoeven dan niet per sé in het kader van de werkgroep opgelost te worden, maar kunnen als concrete beleidsalternatieven aan de commissie Kunstzaken worden aangeboden.

3.2. Concreet.

1. De projecten hoeven niet te berusten op vier musea en het Lijnbaancentrum gezamenlijk. Het is voldoende als er steeds per één of twee in (wisselende) combinaties van musea gewerkt wordt aan het vervaardigen van instructie- en leermateriaal. (d)
2. De projecten dienen beter aan te sluiten bij wat het individuele museum (educatieve dienst) al aan instructiemateriaal heeft gemaakt.
3. Het onderwijs als collectief belang zou duidelijker - via de Raad voor Overleg Onderwijs Rotterdam - moeten aangeven wat men van de kunstensector eist. De betrokken individuele scholen dienen expliciet een kunstzinnige vormingsparagraaf op te nemen in hun voor een deel nog te ontwerpen schoolwerkplan. Zo'n paragraaf dient ook expliciet aandacht te geven aan de relaties tussen de vakken wereldoriëntatie, geschiedenis en maatschappijleer enerzijds en de museale vormingsmogelijkheden anderzijds.
4. Dat er meer samenhang komt tussen het inbrengen van middelen uit SMVR en Lijnbaancentrum inzake dit soort projecten.
5. Dat er trainings- en bijscholingsprogramma's ontwikkeld worden voor medewerkers rond de educatieve functie van de musea en SMVR inzake programma-ontwikkeling.
6. Dat er in de werkgroep aandacht gegeven wordt aan de organisering van vraag en aanbod tussen onderwijs en musea. Daarbij dient uitdrukkelijk capaciteits en (plafond) vragen van de educatieve dienst aan de orde gesteld te worden.
7. Bij nieuwe projecten dient er meer aandacht gegeven te worden aan de presentatie en introductie.

4. BIJLAGE (NOTEN).

(a)

Er werden oorspronkelijk twee onderzoeken door SMVR ingediend:

1. Een programmadoorlichting van de educatieve diensten bij de Werkgroep Onderzoek Kunstensector.
2. Een onderzoek naar:
ervaringen en waarderingen van de betrokken leerkrachten,
enkele reacties van betrokken kinderen,
een diaserie die op een 'andere manier' inzicht kon geven in
de werkprocessen van leerkrachten, kinderen en musea en het
Lijnbaancentrum rond het project.

De eerste onderzoeksaanvraag (b.1.) is nog steeds in behandeling bij de Werkgroep Onderzoek Kunstensector. Het onderzoek naar de ervaringen en waarderingen van leerkrachten (b.2.) is in eigen beheer door de SMVR uitgevoerd. De 'enkele reacties van betrokken kinderen' is wegens tijdsgebrek niet uitgevoerd. De diaserie komt pas uit rond half februari 1979. De oorzaak ligt in het nog niet gereed zijn van de audio-visuele accommodatie van de SMVR op de Calandstraat.

De rapportage van dit stuk "Evaluaties, ... etc." is opgebouwd rond de centrale gedachte dat dit project - waar zoveel organisaties hun medewerking aan hebben gegeven en waarbij, tijdens het werkproces, zowel successen als frustraties naar voren zijn gekomen - het beste gediend is met een zo veelzijdig mogelijke rapportering van geformuleerde waarderingen. In meer technische zin kan dit begrepen worden als een "responsieve evaluatie". Hiermee wordt bedoeld dat alle relevante documenten, inzichten en ervaringen van belang zijn om tot uiteindelijke conclusies te komen. De verantwoordelijkheid voor deze benadering berust bij de afdeling ontwikkelingswerk van de SMVR.

Het is interessant om te zien - te lezen - dat er uiteenlopende ervaringen en waarderingen zijn tussen de leerkrachten en de medewerkers van de educatieve diensten. Naast dat deze verschillen wellicht te herleiden zijn tot "objectieve feiten", komen ze ook voort uit de verschillende belangen en waardensystemen, die deze twee "partijen" in het project tot uitdrukking brachten.

(b)

Hierondervolgend de documenten waarvan gebruik gemaakt is bij de samenstelling van deze rapportage:

- 2.1. Museumproject "De Mens en zijn Vrije Tijd" 1977 - 1978.
Onderzoek naar de ervaringen en waardering van de betrokken leerkrachten, Drs. Els Hoyng, 1978.

- 2.2 Samenvatting evaluatieverslagen Dienst Gemeentelijke Musea van het proefproject "De Mens en zijn Vrije Tijd", 8 september 1978.
"De Mens en zijn Vrije Tijd", aantekeningen bij het rapport van Els Hoyng, projectgroep educatieve dienst Museum Boymans-van Beuningen, 8 november 1978.
... belangrijke punten van kritiek op het onderzoek naar het project "De Mens en zijn Vrije Tijd" ..., educatieve dienst van het Historisch Museum door Rimmelt Daalder, 1 november 1978.
- 2.3 Verslag van de ervaringen van het Lijnbaancentrum met het proefproject "De Mens en zijn Vrije Tijd", Lijnbaancentrum, 1978.
- 2.4 Opmerkingen over de kwaliteit van de samenwerking tussen SMVR, musea, Lijnbaancentrum en SAD in het kader van het project "De Mens en zijn Vrije Tijd", Brakkee, Hoyng, Jansen, Deijl, Dielen, van Heusden en Veen, 7 november 1978.
- 2.5 Verslag van de vergadering van de oude werkgroep rond "De Mens en zijn Vrije Tijd", notuliste Anke Joosse, 8 november 1978.
De oude werkgroep bestond uit: Riet van Faassen, Joke Buurman, Ineke van Klink, Ruud Spruit en Rimmelt Daalder, Albert Roskam en Jetty van Meel (musea en Lijnbaancentrum), Wim van Aalst, Peter Timmers en Koos v.d. Weijde (leerkrachten lager onderwijs), Wim Deijl, Tony Dielen en Frans Brakkee (Stichting Muische Vorming Rotterdam). Deze personen kunnen tot de harde kern van de werkgroep gerekend worden.
Los hiervan is er nog een vertrouwelijke notitie van SMVR aan Wethouder Kunstzaken, 1978. Binnen de musea is men hierover ontevreden.

(c)

Deze laatste zin is in overleg tussen de afdeling ontwikkelingswerk SMVR en onderzoekster toegevoegd. De reden hiervan was dat er zo een betere relatie gelegd wordt tussen de begrippen "vernieuwing van onderwijsmethodiek" en "huidig, in ontwikkeling zijnd, oriënterend onderwijs in de onderzochte scholen".

(d)

Bij deze formuleringen is ook gebruik gemaakt van twee series geïnterpreteerde verbeteringssuggesties. Voor de volledigheid nemen we deze hier op:

Duidelijker doelstellingsformuleringen bij de start van het project.

Niet te snel grijpen naar gezamenlijke thema's voor alle betrokken musea.

Een helder projectplan bij de start opstellen, waarin doelstellingen,

uren, fasering en verantwoordelijkheden duidelijk zijn geregeld.

Meer "terugkoppeling" tijdens het project tussen de werkprocessen en de leiding van zo'n project.

Werken aan een positief (open, direct en plezierig) projectklimaat.

Het onderwijs meer direct betrekken bij de "algemene lijn" van het project.

Voortaan nauwere relaties leggen tussen het actuele museum-(educatief)beleid en uitvoeringsprojecten. (Nu staat het project nog te veel op zichzelf.)

Beter contact tussen de werkers op de educatieve diensten en de SMVR over de inhoud van de museale vorming en de kunstzinnige vorming.

Begrotingen vooraf opstellen en tijdens de "rit" (indien nodig) bijstellen.

Training en bijscholing voor medewerkers van educatieve diensten en SMVR rond agogisch/pedagogische werkvormen in musea en kunsten.

Meer reageren op de vraag uit het onderwijs.

Taalgebruik aanpassen aan de gebruikers, ook voor zwakkere kinderen.

Meer aansluiten bij wat er op school gebeurt.

Dieper op de materie (thema) ingaan.

Ook in pedagogische zin aantonen, waarom zo'n thema juist is.

Kleinere projecten.

Meer kleine afgeronde tijdseenheden.

Veel minder materiaal.

Beter uitgewerkt materiaal.

Informeren naar en aansluiten bij lopende projecten van de musea.

SAD absoluut inschakelen.

Oplossing vinden voor de educatieve taak van Museum Boymans- van Beuningen. (Kan nu te weinig aansluiting vinden bij het onderwijs.)

Betere doelstellingsbepaling en -formulering

De pedagogisch/didactische kanten sterk verbeteren.

Geen "klompenpolitiek" van de SMVR bij het organiseren van projecten.

Nauwere samenhang tussen SMVR en musea qua wensen.

Informereren wat er in de musea gebeurt t.a.v. educatief werk.